

HET PRILLE BEGIN



Wouter de Ruiter verliest in een half jaar tijd beide ouders en gaat zaden en pootaardappelen verkopen.

De wortels van De Ruiter Seeds gaan terug tot ergens in het begin van de twintigste eeuw. Pieter de Ruiter is een boerenzoon en het vermoeden bestaat dat hij op advies van zijn schoonvader, meneer Luyt, tuinder wordt. Als ervaren zakenman ziet laatstgenoemde namelijk kansen in deze business én hij bezit land en een tuinderij in Rotterdam.

Daar, aan de Spiegelnisserweg, begint Pieter de Ruiter een eigen tuindersbedrijf waar hij, net als vrijwel iedere tuinder, onder platglas komkommers en in de volle grond sla en bloemkool teelt. Door onder platglas te telen, kan men namelijk al vroeg in het jaar met verse groenten op de markt komen en het is deze platglastuinbouw die uiteindelijk de opstap zou zijn naar teelt in kassen.

Naast zijn tuinderij begint Pieter de Ruiter ook met een zaaideelt van bloemkool, waarmee hij zich al gauw aan een Duits zaadbedrijf weet te verbinden. Dat verhaal, waarvan de exacte feiten zijn vervlogen, heeft zijn kleinzonen Henk en Kees de Ruiter altijd gefascineerd. Hoe kon hun grootvader in die jaren, net na de eeuwwisseling en in een tijd waarin afstanden niet zo gemakkelijk te overbruggen waren, in contact komen met een zaadbedrijf in Duitsland?

De broers vermoeden dat hun opa, die ze nooit hebben gekend, zelf de markt op is gegaan om naast de gebruikelijke teelt ook deze nieuwe uitdaging aan te gaan. De zaaideelt die daaruit ontspruit, wordt opgezet aan de Spiegelnisserweg, maar wanneer dit stuk wordt onteigend voor de aanleg van het Kralingse Bos verhuist het bedrijf rond 1915 naar de Ommoordsche weg 53 in Alexanderpolder.

Hoe kon hun grootvader rond 1900 in contact komen met een zaadbedrijf in Duitsland?



Uiterst rechts staat Pieter de Ruiter met zoon Wouter Pieter Johannes aan de hand bij zijn teelt onder platglas, die erg arbeidsintensief is, getuigen de vijf knechten die aan de Spiegelnisserweg in Rotterdam werken.

Na een periode van relatieve welvaart worden de jaren '20, en vooral de jaren '30, economisch erg zwaar. De opbrengsten zijn uiteindelijk zelfs zo laag dat het tuindersbedrijf van Pieter de Ruiter moet worden verkocht. Wanneer in 1934 eerst zijn vrouw en een half jaar later ook hijzelf op amper 51-jarige leeftijd overlijdt, onderbreekt de oudste zoon van het gezin, Wouter Pieter Johannes, zijn opleiding als telegrafist. Hij dient te gaan werken om te kunnen overleven.

Wouter de Ruiter schrijft daarop Wed. P. de Jongh in Goes aan, een firma met een breed aanbod in land- en tuinbouwzaden en vrucht- en laanbomen. Het zaadbedrijf benoemt hem tot vertegenwoordiger in de regio Zuid-Holland en vindt aan de Dorpstraat in Bergschenhoek een pakhuis voor zijn voorraad. Zo begint Wouter de Ruiter aan zijn nieuwe baan: vanuit zijn kleine magazijn verkoopt hij zaden en pootaardappelen aan boeren en tuinders in de regio.

Wouter blijkt al gauw een echte handelaar te zijn en hij bouwt een flink klantenbestand op. Na een turbulente tijd, waarin hij in een half jaar beide ouders verliest, heeft hij nu als twintiger genoeg zekerheid om zijn eigen, nog jonge, gezin te onderhouden.



Het pakhuis aan de Dorpstraat in Bergschenhoek is het laatste pand links, met de grote open poort, en zou tot 1962 dienstdoen.



In de zomer van 1934 trouwt Wouter de Ruiter met Rika Valstar.

Wouter de Ruiter trouwt in de zomer van 1934 met Hendrika Valstar, roepnaam Rika, en gaat samenwonen aan de Bermweg in Capelle aan den IJssel. Daar staat ook de wieg van hun eerste drie kinderen Hannie (1935), Henk (1936) en Pieter (1938) de Ruiter. Begin jaren '40 verhuist het gezin naar Hillegersberg, naar de Borchsatelaan, waar Wouter (1941), Kees (1945) en Petra (1947) worden geboren.

Hillegersberg is dan nog een zelfstandige gemeente die nog niet is opgeslokt door het uitdijende centrum van Rotterdam. Het straatbeeld bestaat uit paard en kar, een enkele auto, voetballende jongens en mannen in plofbroek met een platte pet op het hoofd en een sjekkie in de mond.

Borchsatelaan 31 ligt op de hoek van een lange reeks rijtjeswoningen waarvan de tuin uitkomt op een pleintje: een grasveld omzoomd door een straat en huizen die er in een u-vorm omheen zijn gebouwd. Op die binnenplaats voetballen, fietsen en ravotten de kinderen uit de buurt.

Zo ook die van familie De Ruiter. Het is een doe-gezin met duidelijke normen en waarden: de kinderen dienen zich netjes te gedragen, goed hun best te doen op school en er voorkomend uit te zien. Daarbuiten laten Wouter en Rika de Ruiter hen overdag in relatieve vrijheid: buitenspelen mag naar hartenlust, mits het huiswerk gedaan is én ze op niet meer dan vijf minuten van huis zijn.

De kinderen dienen zich netjes te gedragen, goed hun best te doen op school en er voorkomend uit te zien.



Het eerste 'kantoor' van W.P.J. de Ruiter aan Borchsatelaan 31 in Hillegersberg.



Rika draagt de zorg voor het huishouden en de kinderen alleen; Wouter is veel van huis, maar in de zomers is er ruimte voor het gezin en trekken ze samen rond.

Het hoekhuis van De Ruiter is een eenvoudige woning en met eerst drie en later zes kinderen is het passen en meten. De schuifdeuren van glas in lood scheiden de woonkamer van de nette kamer, die ze alleen op zondag gebruiken. In de huiskamer hangt een bakeliet telefoon met daaronder een tableautje met pen en papier. Wanneer Rika of de kinderen een klant van Wouter aan de lijn krijgen, noteren ze zijn order: tien ton pootaardappelen voor Jan Jansen, bijvoorbeeld.

'We moesten naar de kerk, onze vader en moeder met u aanspreken en je hield je aan de regels.'

HENK DE RUITER

De woonkamer telt alleen het hoognodige meubilair: een eikenhouten bureau, grote eettafel en een kolenhaard met daarop de kookpannen; de keuken en de eerste verdieping zijn onverwarmd. De winters zijn dan nog lang en streng en de vorst tekent kristalvormige bloemen op de ruiten van de slaapkamers. Wanneer de kinderen 's avonds naar boven gaan, leggen ze een paar bakstenen van de kachel aan het voeteneind van hun bed. Pieter en Henk slapen samen, net als Wouter en Kees en omdat de jongste nog lange tijd in bed zal plassen, grapt zijn broer later dat hij dáárom Weg en Waterbouwkunde is gaan studeren: als kind al moest hij dijken bouwen!

Aan het huis is een kleine aanbouw en in die bijkeuken staat de zinken teil van moeder Rika. Ze schrobt er op haar wasbord de kleding in schoon en elke zaterdag is het tijd voor de wasbeurt van de kinderen. Omdat kraanwater nog volop in ontwikkeling is en een geiser op aardgas nog niet bestaat, stuurt moeder de oudsten naar de waterstokerij, 75 meter verderop: een winkeltje dat een enorme waterketel op het vuur heeft staan. Rotterdam en zijn omliggende gemeenten kennen in de jaren '30 ruim zeshonderd van dat soort bedrijven, dat vaak ook een brandstoffenhandel of een kruideniersbedrijfje is.

Het zijn lange dagen voor Rika, die de zorg voor het gezin alleen draagt. Haar man is veel van huis en het huishouden, de opvoeding en zorg voor hun kinderen staan dan ook onder haar leiding. De zes groeien op onder haar vleugels en ze weten niet anders dan dat hun moeder in de weer is. Wanneer de avond valt, eten ze samen met haar. Op het aanrecht wacht het prakje voor vader, dat ze later met liefde voor hem opwarmt.

Van links naar rechts: Rika, Petra, Kees, Wouter sr. en Wouter jr.





Op jacht met Wouter de Ruiter

Wouter de Ruiter neemt zijn kinderen graag mee op pad. Ze trekken samen naar de boeren of de veemarkt, waar het blauw ziet van de sigarettenrook, naar zijn pakhuis in Bergschenhoek of ze brengen een bezoekje aan de bloembollenvelden.

Tijdens de winter is er minder handel te drijven en in die maanden trekt Wouter erop uit om te jagen en te vissen. Om de hazen en fazanten op te drijven, vraagt hij zijn oudste jongens Henk en Pieter mee; zijn jongste zonen Wouter en Kees hebben er niets mee. Wouter is twaalf jaar wanneer hij een eerste keer meegaat. Hij kijkt die middag een haas in de ogen die doodangsten uitstaat en vraagt na afloop verbolgen wat daar nou leuk aan is: 'om met de grote jongens die arme beesten neer te knallen?' Zijn vader is niet gediend van de repliek. 'Zeg snotjongen,' reageert hij, 'daar heb jij helemaal geen verstand van.' Daarmee is het jaagavontuur voor zoon Wouter ten einde.

Het gezin gaat op zondag twee keer naar de kerk waarna ze met zijn allen eten van wat vader naar huis bracht van het vissen of jagen.

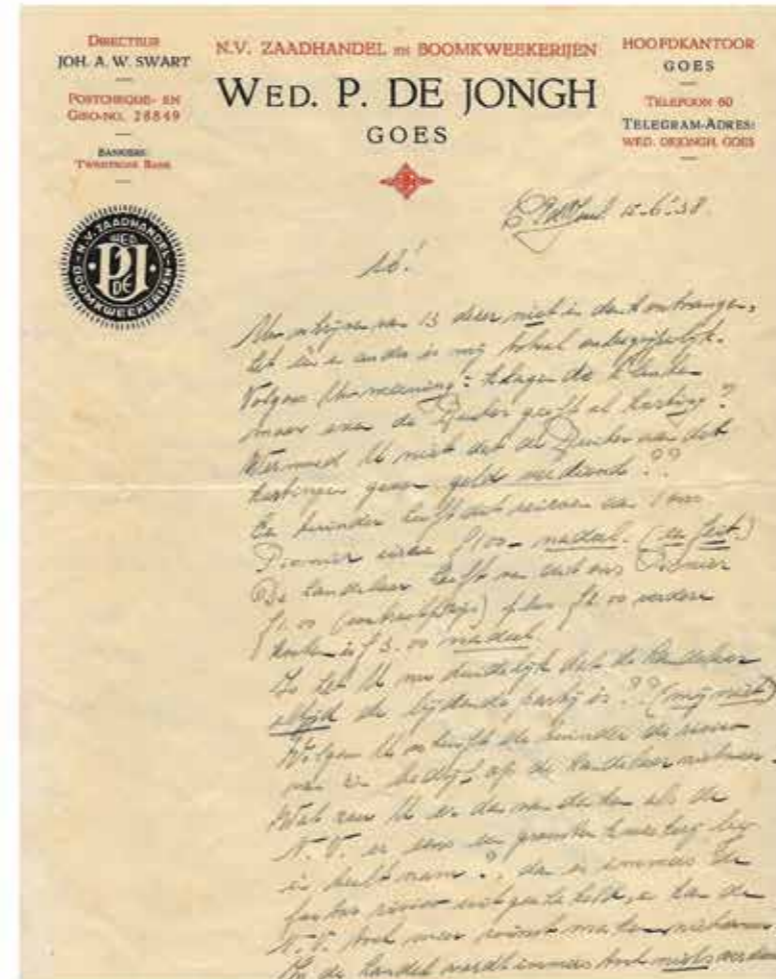
Moeder is er altijd, zij is het middelpunt van het gezin. Behalve wanneer de kinderen iets serieus te bespreken hebben. Dan gaan ze naar vader. Hij is een echte pa en het hoofd van het gezin. Wanneer hij thuiskomt, duurt het niet lang voor hij van zijn vrouw hoort wie er wat heeft uitgespookt. Na de bekende woorden 'pak het roetje en ga maar krom staan' wordt uit de sleuf van de rugleuning van vaders stoel het beruchte stokje gehaald waarna een paar tikken volgen. 'Zo ging dat in die tijd', zegt Henk de Ruiter nu, terugblikkend. 'Hiërarchie was nog een natuurlijk gegeven. We werden best spartaans opgevoed. We moesten naar de kerk, onze vader en moeder met u aanspreken en je hield je aan de regels. Ontsporen was er écht niet bij in ons gezin.'



Moeder Rika is het middelpunt van het gezin, maar als de kinderen iets serieus te bespreken hebben, gaan ze naar vader.

De kinderen worden protestants opgevoed, in een gereformeerd gezin. Zondag is de enige dag in de week waarop ze compleet zijn: vader, moeder en hun zes kinderen. Ze gaan twee keer naar de kerk en eten daarna met zijn allen van wat vader naar huis bracht van het vissen of jagen. De vis, haas, fazant of eend wordt door Henk geplukt en schoongemaakt en door Rika bereid. Het komt wel eens voor dat iemand aan tafel op iets hardst bijt: dan is de hagelkorrel nog in het wild achtergebleven.

Over geloofskwesties wordt verder niet gesproken. Wouter de Ruiter is diaken en collecteert voor de armen en bij het avondeten vertelt hij zijn kinderen verhalen uit de bijbel, maar zich daarbij vragen stellen, doen ze niet. Ook hier geldt dat de zes hun vader en moeder gedwee volgen: schaken of een plaat draaien mag op deze dagen, maar een kaartspel is niet aan de orde. En naar een café of de film gaan, of zelfs maar fietsen ... daar hoeven de kinderen niet aan te denken. Het is zondag, de dag des Heren, en dan weten ze allemaal waar ze aan toe zijn: ze blijven thuis met hun gezin.



Handwritten Dutch text, likely a letter or business document, dated 15-06-38. The text discusses business matters, including references to 'Pionier' and 'factor risico'. It ends with a signature 'Joh. de Ruiter' and a note 'Met dank voor de inzage! de toon maakt de muziek!'.

In een brief aan directeur Swart van zaadbedrijf Wed. P. de Jongh laat **Wouter de Ruiter** in duidelijke taal weten dat hij niet gediend is van de kritiek van zijn baas. Ook het antwoord van Swart mag er wezen: 'Met dank voor de inzagen! "De toon" maakt de muziek!' Een uitgetypte versie van de brief vindt u hieronder, waarbij de originele tekst behouden bleef:

Capelle aan den IJssel, 15-06-'38

Uw schrijven van 13 dezer niet in dank ontvangen, het één en ander is mij totaal onbegrijpelijk.

Volgens uw mening; klagen de klanten maar even de Ruiter geeft al korting? Vermoed U niet dat de Ruiter aan dat kortingen geven geld verdiend?? Een tuinder heeft dit seizoen aan 1 ons Pionier circa 100 gulden nadeel (een feit). De handelaar heeft aan dit ons Pionier 1 gulden (contractprijs) plus 2 gulden verdere kosten, is 3 gulden nadeel.

Is het U nu duidelijk dat de handelaar altijd de lijdende partij is? (mij niet) Volgens U schuift de tuinder de risico van z'n bedrijf op de handelaar nietwaar? Wat zou u er dan van denken als de N.V. er eens een groentenkwekerij bij in teelt nam?, dan is immers de factor risico uitgeschakeld, en kan de N.V. toch meer winst maken nietwaar? In de handel wordt immers toch niets verdiend?

Critiek van U waarvan ik leren kan aanvaard ik gaarne, maar kritiek die afbreekt heb ik geen behoefte aan, wil deze dus s.v.p. voortaan in Goes houden.

Tenslotte acht ik het meer in overeenstemming met mijn beginsel om de tuinders Alfa te zenden, omdat ik hiervan overtuigd ben dat de menschen hiermede niet bedrogen uitkomen en van Pionier heb ik voor u.s. seizoen hieromtrent geen zekerheid.

Zéér gaarne wil ik U bovenstaande bij gelegenheid persoonlijk nader verklaren. Ik moet nog verschillende menschen die Pionier geteeld hebben bezoeken met de rekening o.a. ook die waar mijnheer Swart geweest is te Delfgauw.

Hoe moet ik nu met deze menschen afwerken?

In afwachting,
Hoogachtend,
Uw die. Dien.
Is getekend:
W. P. J. de Ruiter

TWEEDE WERELDOORLOG



Mensen verzamelen zich op het 'Land van Hoboken' terwijl Rotterdam brandt.

Omdat Wouter de Ruiter in 1945, net na de Bevrijding, een keuze maakt die van grote invloed zou zijn op het leven van hemzelf en zijn twee zonen Henk en Kees, schetsen we hier een beeld van de tijd waarin het gezin en het land zich dan bevindt.

In mei 1940 valt Duitsland Nederland binnen, waarmee voor ons land de Tweede Wereldoorlog begint. Vrijwel meteen, op 14 mei, wordt Rotterdam getroffen door een zwaar bombardement dat de historische binnenstad volledig wegvaagt. Naar schatting zeven- tot negenhonderd mensen laten daarbij het leven en tachtigduizend mensen raken dakloos. Zij vluchten naar de gemeenten aan de rand van het centrum.

Een van die gemeenten is Hillegersberg, dat door de crisis in de jaren ervoor een grote leegstand kent. 289 gevluchte gezinnen uit de stad vinden zo onderdak in het dorp in het noorden van Rotterdam, waar de familie De Ruiter sinds een paar jaar woont. Het gezin ziet het leven in die oorlogsjaren stilvallen.

Alles wat van waarde is, wordt ingevorderd: van eten tot kleding en uiteraard auto's.

In het najaar van 1944, wanneer Duitsland aan de verliezende hand is, wordt de bezetting grimmiger en neemt de economische uitbuiting toe. Alles wat van waarde is, wordt ingevorderd: van eten tot kleding en uiteraard auto's. De groene Opel Olympia van Wouter de Ruiter wordt dan ook angstvallig in de garage gelaten.

Het hart van Rotterdam platgebombardeerd.



In september 1944 wordt het zuiden van Nederland bevrijd. De vreugde daar is immens, maar de gevolgen voor het westen van het land zijn niet te overzien. De aanvoer van steenkool uit de Limburgse mijnen valt stil en de Algemene Spoorwegstaking – plus de reacties van de Duitse troepen daarop – zorgt ervoor dat de productie en aanvoer van levensmiddelen opdroogt. De schaarste in het westen is zo groot dat men zelfs tulpenbollen eet. Er zullen die winter, die de boeken ingaat als de hongervinter, uiteindelijk twintigduizend mensen sterven van de honger.

Pondsgewijs geeft Wouter het zaad weg en ook zijn gezin leeft van dat zaadgoed: pootaardappelen, kapucijners, bruine bonen, tarwe...

In die ellende, waarin mensen van deur tot deur trekken, op zoek naar eten, is het pakhuis van Wouter de Ruiter aan de Dorpstraat in Bergschenhoek ineens goud waard. 'Die opslagruimte was klein en had maar een gewoon slot', blikt Henk terug. 'Vandaag de dag zou z'n zaadvoorraad beslist gestolen worden; zeker in een winter als die van 1944/45 waarin mensen de hongerdood stierven. Maar toen wist men: dat is het magazijn van Wout de Ruiter, daar komen we niet aan. Hoe hoog de nood ook was, hoe gebukt de regio ook ging onder de honger: aan de spullen van een ander kwam je niet. Dat is toch prachtig?!'

Wouter de Ruiter (rechts) is van opleiding marconist.

Hannie, Henk en Pieter.





Kees de Ruiter wordt in de hongerwinter (1945) geboren.

Wouter de Ruiter kan het leed in zijn omgeving niet verdragen en in het geniep – bang om zichzelf én zijn voorraad te verraden – spreekt hij die winter de zaden in zijn pakhuis aan: pondsgewijs geeft hij ze weg aan de mensen in zijn omgeving. Ook zijn gezin leeft van dat zaadgoed: poot-aardappelen, kapucijners, bruine bonen, tarwe... Het is zoveel meer dan de meeste gezinnen hebben en zo nu en dan laat moeder Rika een paar bedelaars binnen. In de gang peuzelen ze van de boterham die ze voor hen smeert en één keer per week mag iemand mee aan tafel schuiven.

Schuin tegenover het gezin woont een NSB'er die de straat nauwlettend in de gaten houdt.

Elke dag is het overleven. Het bezette land lijkt dichtgetimmerd; openbare ruimtes zoals scholen, maar ook winkels zijn gedwongen gesloten en voorraden worden in beslag genomen. Kinderen gaan niet meer naar school, mannen hebben geen werk meer. Gezinnen zitten gekluisterd aan huis.

Een totale maatschappij valt stil, fingekepen en uitgeperst in de klauwen van de Duitse macht. Er is een avondklok ingesteld op acht uur: wie na dat tijdstip buitenkomt, wordt zonder waarschuwing neergeschoten. Ook geldt er een verbod op het gebruik van elektriciteit en er is een verduisteringsplicht: iedere burger dient zijn ramen lichtdicht te maken om zo het navigeren en bombarderen voor geallieerde vliegtuigen te bemoeilijken.

Ook Wouter en Rika zijn als de dood dat er een lichtstraal tussen de gordijnen naar buiten piept. Schuin tegenover het gezin woont een NSB'er die de straat nauwlettend in de gaten houdt en er al verschillende mensen heeft bij gelapt. Wanneer de bel gaat, knippen ze vliegensvlug het licht uit, draaien de lamp boven tafel uit de fitting en verwisselen die voor een koude. Zodra de Duitsers binnenstormen, voelt een van hen eerst aan de lamp aan het plafond. De warme licht gloeiend in de tafellade.

Ieder moment van de dag waken de gezinnen voor een razzia van de Duitsers, die uit het niets de huizen binnenstormen en alle gezonde mannen tussen zeventien en veertig jaar meenemen voor de arbeidsinzet in de Duitse fabrieken.

Op een ochtend in die hongerwinter gonst het gefluister door de straten. Het 'Razzia! Razzia!' bereikt ook de Borchsatelaan en wanneer het laatste huis op de hoek op de hoogte is gebracht, vlucht Wouter de Ruiter het huis uit, de tuin door en het pleintje op. Via de achterliggende straten verdwijnt hij uit het zicht.

Er volgt gestommel. De ene knal klinkt na de andere en voetstappen bonken door het plafond.

Niet veel later knallen de deuren op nummer 31 open. Harde stemmen galmen door de hal en vervolgens door de kamers, het geluid van de legerkisten klinkt zwaar. De kinderen duiken weg achter moeders rok en horen hoe een groep mannen in een onbegrijpelijke taal tegen haar tekeergaat. Ze roept 'nee en geen man', telkens weer 'nee, geen man'.

Er volgt gestommel. De ene knal klinkt na de andere en voetstappen bonken door het plafond. Nog geen drie minuten later staan de Duitsers weer buiten, waarna een stilte over de huiskamer neerdaalt. 'Ik zie dat zo weer voor me', zegt Henk. 'Mijn moeder stond daar verbouwereerd en kon niet meer uitbrengen dan 'nee, geen man', terwijl ze tegelijkertijd ook ons wilde beschermen. Dat was... verschrikkelijk.'

Rika is zo van slag, en met haar haar kinderen, dat ze haar man na zijn terugkomst smeekt om niet nog eens te vluchten bij een volgende controle. En een paar maanden later, wanneer het rumoer in de straten opnieuw een razzia aankondigt, blijft Wouter de Ruiter inderdaad onbewogen. Rika en haar kinderen zien hoe hun man en vader aan de arm wordt beetgenomen en het huis wordt uit gesleurd, om hem in een colonne van mannen te duwen. Wouter de Ruiter gaat mee op transport naar Amersfoort en zal vanuit daar naar Duitsland worden vervoerd.

Wanneer de deur met een klap is dichtgevallen, gonst ook nu die stilte door de kamers, maar in plaats van opluchting maakt de schrik nu plaats voor een diepe angst. Pa is weg. Zien ze hem ooit nog terug?

De stilte kleeft aan het gezin, de hele dag. Bij het avondeten blijft de stoel van vader angstvallig leeg en de hoofdjes van de kinderen hangen gebogen over hun borden. Dan wijst zoon Wouter naar de muur. 'Maar we hebben zijn foto toch nog?', zegt hij, vier jaar oud en zoekend naar een remedie tegen het verdriet dat hen in de stilte omringt.

De uren verstrijken, de dagen gaan langzaam over in de nachten, die lang, bitterkoud en vol honger zijn. De kinderen zien het leed van hun moeder. Ze is stil, trekt zich terug en doet wat ze moet doen, maar ze lijkt alleen fysiek aanwezig te zijn.

'Ze was een ongelooflijk lieve moeder, maar ze had wel iemand nodig om op te leunen. Onze vader had een heel belangrijke rol in het gezin. Die viel toen, in een moment, weg. Dat was een afschuwelijke tijd.'

En dan, een paar dagen nadat Wouter de Ruiter is meegenomen van huis. De avond is inmiddels over Hillegersberg gevallen, de spertijd is ingegaan en de ramen zijn verduisterd. Het is een avond zoals alle andere sinds vader weg is: stil, koud, hongerig en onzeker – dat laatste vooral. Ineens klinkt er een luide bons op het keukenraam. Rika en de kinderen schrikken op. 'Ik ben het! Ik ben het!', horen ze dan. Het is Wouter die aan het raam staat! >

Het gezin De Ruiter beleefde bange dagen tijdens de oorlog, maar bevindt zich jaren later in betere tijden.





Pieter, Wouter
en Henk de Ruiter.

Wanneer het gezin die winter van 1944/45 is doorgekomen, ontluikt met de lente ook een andere tijd.

Rotterdam na het bombardement (en puinruiming) met de ruïne van de Laurenskerk.



De deur vliegt open en daar staat hij, vader. Met een zwaai neemt hij zijn hoed af en toont zijn kinderen wat erin ligt: repen chocolade. Wouter en Rika vallen elkaar in de armen en de kinderen drommen om hun ouders heen. Pa tilt hen op, één voor één. En dan, in het schemerige licht, begint hij te vertellen.

In die barre tocht naar Amersfoort was hij zijn broer Marius tegen het lijf gelopen, die op diezelfde middag als hij werd opgepakt. Ze liepen al zeker een dag in het gelid, in die lange rij met mannen, zonder eten en hun dood tegemoet. Wouter en Marius wisten: vluchten is een risico, maar meegaan op transport naar Duitsland zou minstens zo gevaarlijk zijn. En terwijl ze in dat kordon liepen, smeedden ze een plan.

In Amersfoort was het zover. Ze liepen een winkelstraat in en zezen een geschikte boetiek aan. In een fractie van een seconde trokken ze hun hoofd in en doken uit de sliert van mannen, de portiek van het winkeltje in. Ze kropen weg in de uiterste hoek en wachtten tot het ritmische geluid van al die voetstappen zou zijn uitgedoofd, in de hoop dat geen Duitser dit gezien zou hebben en hen zou executeren.

Het lukte: de stoet verdween in de verte als een slinger aan de horizon, maar pas toen de avond viel, vluchtten de broers het bewoonde gebied uit, waar het stikte van de Duitsers. Door de velden, de bossen en de open weilanden zochten ze hun weg terug naar Hillegersberg: de zon als richtpunt en hun ogen en oren als radars, wegduikend wanneer ze het gebrom van tanks, motors en jeeps hoorden. Vele dagen na het brute afscheid sloten ze hun gezin weer in de armen. 'We wisten niet waar we het hadden', weet Henk nog. 'Wat was dat ongelooflijk... Na al die dagen in onzekerheid. Waar is hij? Wat zou er met hem gebeuren? Komt hij ooit nog terug? Om dan je pa weer te zien en in de armen te sluiten... Ik krijg er weer kippenvel van.'

De oorlog wordt verbannen naar de achterkamers van hun herinneringen.

De Duitsers laten zich daarna niet meer zien in de Borchsatelaan en wanneer het gezin die winter van 1944/45 is doorgekomen, ontluikt met de lente ook een andere tijd. Nederland wordt op 5 mei bevrijd, al blijft het in die dagen in Rotterdam nog akelig stil. Er hangt reuring in de lucht en geallieerde vliegtuigen vliegen over, maar pas op 8 mei valt alle opgestapelde spanning van hen af: na vijf jaar is ook Rotterdam bevrijd. De parmantige jeeps van de Canadezen brommen door de straten, hun rood-witte vlaggen fladderen in de wind en repen chocola vliegen door de lucht. Mannen en vrouwen, familieleden en vrienden vallen elkaar in de armen.

Het gezin De Ruiter viert de Bevrijding in de Borchsatelaan. Wat verderop zien ze een man via de dakkapel zijn dak opstappen. Het is de NSB'er uit hun straat en al snel wordt er omhoog gewezen en geroepen. Dan klinkt er een knal. De man wankelt even en voor het oog van al die mensen valt hij pardoes neer, dood op de grond. 'Een voor een werden de NSB'ers aangewezen', zegt Henk. 'Daar woont een verkeerde vent', hoorde je dan. Ze werden meegenomen of neergeschoten wanneer ze wilden vluchten. Ik stond op straat toen die man verderop werd neergeknald. Dat was enorm schrikken, ik was amper negen jaar oud...

De families van Wouter en Rika blijken de oorlog wonderwel overleefd te hebben. Sterker nog, in februari van dat jaar hebben zij zelf met Kees een nieuw gezinlid verwelkomt. Hoewel er honger is geleden, maakt het mannetje het goed.

Stilletjes aan hervindt het leven zijn ritme. De productie van voedingswaren start weer en na een paar weken komt de bakker weer langs met grote manden vol vers brood. Ook de melkboer zien ze weer vertrouwd voorrijden in zijn kar die wordt voortgetrokken door zijn honden.

Een samenleving is gemakkelijk te ontwrichten, zo blijkt, en komt maar stapsgewijs terug op gang. Toch zijn de mensen blij met wat ze hebben; het is niet veel, maar zoveel meer dan ze gewend waren. En vooral: de onderdrukking is voorbij. De oorlog ligt achter hen en die wordt verbannen naar de achterkamers van hun herinneringen waarvan de deuren op slot gaan. 'Dat boek ging meteen dicht. We vroegen er nog wel eens iets over aan onze vader, maar daar kwam geen respons op. Die oorlog was een ongelooflijk zware tijd geweest. Hij was blij dat we het hadden overleefd en daarmee was de kous af. Hij repte er met geen woord meer over.'



W.P.J. DE RUITER ZAADHANDEL



W. P. J. DE RUITER
Selectiebedrijf van ELITE-ZADEN
Floris Versterlaan 11 | Telefoon:
Rotterdam-12 | 010-47413

**Hybride-Komkommer
1000 ZADEN
"Fortuna"-Origineel**

**Bitter, Bladvuur
en Vruchtvuurrezistent**

**Groene Standaard Komkommer
voor teelt in
KAS en WARENHUIS**
Alleen echt in deze originele verpakking
BEPROEFD ZAAD

Een van de eerste zaadzakjes van W.P.J. de Ruiter Zaadhandel.

In het voorjaar van 1945, kort na de Bevrijding, bekijkt Wouter de Ruiter zijn pakhuis in Bergschenhoek en hij ziet wat hij eigenlijk al wist: zijn voorraad is op. Met zijn broer Jo reist hij naar zijn werkgever Wed. P. de Jongh in Goes om daarover verantwoording af te leggen en voor nog iets, iets veel belangrijks. Wouter de Ruiter dient op die dag, vlak na de oorlog, zijn ontslag in: hij gaat voor zichzelf beginnen. Op 1 juli 1945 richt hij W.P.J. de Ruiter Zaadhandel, selectiebedrijf van elitezaden op.

Wed. P. de Jongh heeft alle begrip voor zijn keuzes; voor zowel die in de oorlog als voor zijn beslissing om voor zichzelf te beginnen. Het bedrijf blijft Wouter de Ruiter dan ook een goede kwaliteit aan zaaigranen en klavers leveren, maar in suikerbieten, voederbieten, witlof en uien, die veel worden verkocht in de regio Zuid-Holland, loopt het wat achter op de concurrenten. Wouter koopt die in bij andere zaadfirmas.

Zo zet hij zijn eigen handel op: met her en der zijn adressen voor de in- en verkoop van zaden, zijn pakhuis in Bergschenhoek – waarvan hij de huur van Wed. P. de Jongh overneemt – en een kantoor thuis voor de boekhouding, die broer Jo in de avonduren verzorgt.

Wouter de Ruiter doet dan, in een periode waarin het land naar houvast zoekt en alle zekerheden worden vastgeklampt, het tegenovergestelde van wat vrijwel iedereen zou doen: hij gooit alle vastigheid overboord. Die stap blijkt uiteindelijk de aanzet tot wat het bedrijf decennia later zou worden: De Ruiter Seeds, met op zijn top zo'n duizend werknemers in binnen- en buitenland en een omzet van 110 miljoen euro.

Het lef dat hun vader dan heeft, komt ook nu nog wel eens op tafel bij de familie De Ruiter. 'Maar dat is vroeger bij ons thuis nooit besproken', zegt Henk. 'Achteraf denk ik: we hadden dat tegen hem moeten zeggen: "Pa, wat bent u een kanjer dat u dat gedurfd heeft."



Wouter en Jo de Ruiter op kantoor, dan al aan de Floris Versterlaan in Hillegersberg.

The ledger contains handwritten entries for the year 1945. The left page is headed 'September 1945' and the right page is headed 'Oktober 1945'. Each entry includes a name, a date, and several columns of numbers representing financial transactions. At the bottom of the pages, there are summary totals for the months and the year.

De allereerste cijfers van W.P.J. de Ruiter Zaadhandel.